

PROMIŠLJANJE RAZVOJA EKOTURIZMA I EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE

UDK 338.48:63
Stručni rad

Ksenija Čurić, dipl.ing.
E-mail:ksenija.curic@vt.t-com.hr

SAŽETAK - U novije vrijeme, sve se više ističe ekoturizam kao poseban oblik turističke ponude. Hrvatska ima odlične potencijale za razvoj ekoturizma koje je potrebno adekvatno valorizirati i zaštititi sukladno konceptu održivog razvoja. Ekoturizam se može razvijati unutar nacionalnih parkova i drugih zaštićenih lokaliteta, ali također i na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima koja posluju na načelima ekološke poljoprivredne proizvodnje. Da bi obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo postalo nositeljem turističkih aktivnosti u ruralnom prostoru, nužno je da na svojim imanjima ponudi i dodatne turističke i ugostiteljske usluge. Bitan činitelj razvoja ekoturizma su prirodni i kulturni potencijali destinacije. Međutim, sve veća atrakcija među ekoturistima postaju i ekološki proizvedene namirnice te se u tome krije prilika obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima poboljšaju svoju ekonomsku uspješnost.

Ključne riječi: ekoturizam, ekološka poljoprivredna proizvodnja, održivi razvoj

ABSTRACT – In recent times, ecotourism has been emphasized as a special form of tourist offer. Croatia has excellent potential for the development of ecotourism which should be adequately evaluated and protected according to the sustainable development concept. Ecotourism can be developed in national parks and other protected localities, but also at family farms which operate in compliance with principles of organic farming. For the purpose of their becoming holders of tourist activities in rural areas, it is necessary that family farms offer additional tourist and gastronomy services. An important factor in the development of ecotourism is natural and cultural potential of a destination. However, ecotourists see strong attraction for organically produced foods, therefore, that seems to be an opportunity for family farms to boost their economic performance.

Key words: ecotourism, organic farming, sustainable development

I. UVOD

Ekoturizam za razliku od ostalih oblika turizma izravno pridonosi očuvanju prirode. Pored ove prednosti ekoturizam kao i ostali oblici turizma otvara mogućnosti za ostvarenje bolje ekonomske uspješnosti, zapošljavanje novih zaposlenika te ostvaruje sredstva za financiranje i upravljanje zaštićenim prirodnim područjima. Hrvatska zbog svojih prirodnih ljepota, reljefne raznolikosti, bogatog kulturnog nasljeđa i tradicije ima sve uvjete za razvoj ovog oblika turizma. Unatoč tome, mogućnosti za razvoj ekoturizma u Hrvatskoj još uvijek su nedovoljno iskorištene. Stoga je cilj ovoga rada prikazati obilježja ekoturizma, prikazati odnos ekoturizma i ekološke poljoprivrede te se osvrnuti na ulogu ekoturizma kao dodatne djelatnosti na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima.

II. OSNOVNA OBILJEŽJA EKOTURIZMA

Najstarija i najveća svjetska udruga koja se bavi ekoturizmom je Međunarodno društvo za ekoturizam (TIES) koje ga definira kao „odgovorno putovanje u prirodna područja gdje se čuva okoliš i unapređuje se blagostanje lokalnog stanovništva“ (Klarić, Gatti, 2006:152). Prema Rječniku turizma „, ekoturizam je turizam u kojem je naglasak stavljen na boravku turista u prirodnom i nezagađenom okolišu, posebno u područjima s određenim stupnjem zaštite tog okoliša (nacionalni parkovi)“ (Vukonić, Čavlek, 2001:84).

„Kada se ekoturizam promatra kao koncept, njega prema definiciji UNWTO – a, čine svi oblici prirodnog turizma u

kojima je glavna motivacija turista promatranje i uvažavanje prirode i tradicionalnih kultura koje dominiraju u prirodnim područjima“ (Klarić, Gatti, 2006:152). Stoga su prema UNWTO osnovna obilježja ekoturizma njegove edukacijske i interpretacijske komponente, zatim da se uglavnom organizira za male skupine te svodi na minimum negativne učinke na prirodni i socio – kulturni okoliš. Ekoturizam također podržava zaštitu prirodnih područja podizanjem svijesti lokalnog stanovništva i turista o potrebi zaštite okoliša, stvaranjem radnih mjesta i ostvarivanjem ekonomske koristi za lokalnu zajednicu te organizacije koje su zadužene za zaštitu prirodnih područja (Klarić, Gatti, 2006). Slijedom navedenog proizlazi da definicije ekoturizma uglavnom naglašavaju interakciju između lokalnog stanovništva i turista uz minimalne negativne utjecaje na mjesto koje se posjećuje te doprinos održivom razvoju cijelog područja i širenje svijesti o očuvanju okoliša.

III. UZAJAMNI ODNOS EKOTURIZMA I EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE

Ekološka poljoprivreda se može definirati kao „sustav poljoprivrednog gospodarenja koji teži etički prihvatljivoj, ekološki čistoj, socijalno pravednoj i gospodarski isplativoj poljoprivrednoj proizvodnji“ (Ružić, 2009: 66). Prema Zakonu o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, ekološka poljoprivreda definira se kao „poseban je sustav održivog gospodarenja u poljoprivredi i šumarstvu koji obuhvaća uzgoj bilja i životinja, proizvodnju hrane, sirovina i prirodnih vlakana te prerađivanje primarnih proizvoda, a uključuje sve ekološki, gospodarski i društveno opravdane proizvodno-tehnološke metode, zahvate i sustave, najpovoljnije koristeći plodnost

tla i raspoložive vode, prirodna svojstva biljaka, životinja i krajobraza, povećanje prinosa i otpornosti biljaka pomoću prirodnih sila i zakona, uz propisanu uporabu gnojiva, sredstava za zaštitu bilja i životinja, sukladno s međunarodno usvojenim normama i načelima“ (NN 12/2001, NN 14/2001, NN 79/2007). Prema tom istom Zakonu pod načelima ekološke proizvodnje podrazumjeva se osiguravanje dovoljne količine visokokvalitetnih prehrambenih proizvoda, korištenje obnovljivih resursa u proizvodnji i preradi proizvoda uz izbjegavanje zagađivanja okoliša i stvaranja otpada. Načela ekološke proizvodnje također obuhvaćaju i podupiranje lokalne i regionalne proizvodnje i distribucije proizvoda. Stoga se može zaključiti da je svrha ekološke proizvodnje zaštita zdravlja i života ljudi, zaštita prirode i okoliša te zaštita potrošača (Brčić – Stipčević, Petljak, 2009).

Ekološka poljoprivreda spominje se i u Strategiji razvoja hrvatskog turizma u kojoj se ističe njen turistički potencijal u svrhu povezivanja poljoprivrede, turizma i ekologije (Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, 2003). U tom kontekstu ekološka proizvodnja se i sve češće uvodi kao jedini prihvatljivi oblik proizvodnje hrane unutar parkova prirode i nacionalnih parkova, štiteći na taj način autohtonost biljnih i životinjskih vrsta te omogućavajući razvoj agroekoturizma (Brčić – Stipčević, Petljak, 2009).

Pelikan – Matetić i Pelikan navode da iskustva zemalja u kojima ekoturizam zauzima značajno mjesto na tržištu pokazuju kako većina ekoturista radije borave u onim predjelima gdje je pored očuvane prirode prisutna i poljoprivredna djelatnost, te seoska sredina s svojim prepoznatljivim kulturnim i tradicijskim nasljeđem (Pelikan – Matetić, Pelikan, 2008). Slijedom toga FAO (Food and Agriculture Organization) uvodi pojam ekoagroturizma kao kombinaciju ekoturizma koji se temelji na očuvanoj poljoprivredi i agroturizma koji se temelji na aktivnostima obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava kroz kombiniranje prirodnih (netaknutih) i kultiviranih ekosistema uklopljenih u prepoznatljivi turistički proizvod (Pelikan – Matetić, Pelikan, 2008).

Promatrajući situaciju u Hrvatskoj može se utvrditi da Hrvatska ima izuzetno povoljne uvjete za razvoj ekološke proizvodnje, a samim time i ekoturizma, odnosno ekoagroturizma. Ipak, ti potencijali su vrlo malo iskorišteni. Kao ograničavajući čimbenik razvoja ovih oblika turizma može se istaknuti nedostatak sveobuhvatne strategije kojom bi se stimulirao i potaknuo razvoj mnogih potencijalnih turističkih destinacija koje još nisu valorizirale svoje potencijale za razvoj ekoturizma, zatim nedostatak adekvatnog znanja i iskustva iz područja ekološke proizvodnje, ali i nedostatak jasnih profitabilnih proizvodnih programa i državnih poticaja.

IV. EKOTURIZAM NA OBITELJSKIH POLJOPRIVREDNIM GOSPODARSTVIMA

Ekološka poljoprivreda na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima pozitivno utječe na turizam i gospodarstvo u cjelini, te otvara nove proizvodne mogućnosti i radna mjesta. Cilj uvođenja ekoturizma na obiteljska poljoprivredna gospodarstva je smanjiti negativne utjecaje na prirodu i kulturu mjesta koje turisti posjećuju, pridonijeti održivom razvoju cijelog područja, utjecati na

svijest turista i lokalnog stanovništva o očuvanju okoliša te poboljšati ekonomsku uspješnost gospodarstva.

Originalni izgled sela (imanja), ljepota okoliša te zanimljivi sadržaji i gastronomska ponuda ekološki proizvedenih autohtonih jela preduvjeti su uspješnom razvoju ekoturizma na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima. Nadalje, svako obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo koje želi uvesti ekoturizam kao dodatnu djelatnost mora postaviti društvene i prirodne granice prihvatljivih promjena uz minimalnu upotrebu zaštitnih sredstava koja negativno utječu na prirodu, biljni i životinjski svijet.

Jedan od preduvjeta razvoja ekoturizma u Republici Hrvatskoj je dobro osmišljen marketing. To podrazumijeva važnost poznavanja profila ekoturista. Ekoturisti su osobe osjetljive po pitanju zaštite okoliša, većinom visoko obrazovane, a najveću motivaciju za novim putovanjima im predstavlja uživanje i boravak u prirodi i upoznavanje novih destinacija uz mogućnost boravka u tradicionalnom smještaju. Ekoturist ili odgovorni turist je novi tip putnika koji želi doživjeti nova iskustva aktivnim sudjelovanjem u načinu života mjesta koji posjećuje (Klarić, Gatti, 2006 :159)

Da bi ekološka obiteljska poljoprivredna gospodarstva odnosno obiteljska poljoprivredna gospodarstva koji se bave djelatnošću ekoturizma bila konkurentna na tržištu, potrebno je zadovoljiti određene uvjete. Zato je važno uvesti standard ekoturizma koji sadrži elemente certifikata i eko oznaku. Jedan od načina nagrađivanja gospodarstava i poslovanja je dodjeljivanje kredibilnog priznanja. Priznanje se može dodijeliti kao certifikat ili eko oznaka. Certifikat se dodjeljuje onim proizvođačima koji potpuno zadovoljavaju određene standarde, čak i više od zahtjeva pravnih odredbi. Za dobivanje certifikata potrebno je zadovoljiti određene društveno socijalne, gospodarske i ekološke uvjete (Plan razvoja eko i ruralnog turizma za sjeverozapadni dio Zadarske županije, otok Pag, Novigradsko i Karinsko more, 2008).

Neki od društveno socijalnih uvjeta podrazumijevaju prihvaćenost djelovanja poslovnog subjekta od strane lokalnog stanovništva, pozitivan utjecaj i odnos poslovnog subjekta prema ljudima uključujući zaštitu zdravlja i sigurnosti za lokalno stanovništvo, kao i davanje prednosti lokalnom stanovništvu pri zapošljavanju. Da bi se zadovoljili gospodarski uvjeti poslovnog subjekta treba poštovati zakonom propisane odredbe o pravima zaposlenika i poslovati prema etičkom kodeksu. Proizvodnja treba zadovoljiti i neke od ekoloških uvjeta pa tako ne smije narušavati bioraznolikost niti ekosustave, kao ni izgled krajolika. Da bi se udovoljilo ekološkim uvjetima treba poticati revitalizaciju očuvanja autohtonih vrsta biljaka, upravljati otpadom, vodama, tlom i energijom u skladu s ekološkim standardima te ne utjecati na zagađenje zraka.

Za razliku od certifikata, eko oznaka je nagrada proizvođačima koji u usporedbi s ostalim u svom sektoru pokazuju veći uspjeh i bolje rezultate, što rezultira boljim imidžom tvrtke te postizanjem veće konkurentnosti na tržištu i boljom usklađenosti s ekološkim standardima, zakonima i propisima, što povratno pridonosi zadovoljavanju složenih potreba potrošača.

Kako je ova vrsta turizma u RH u začetku, potrebno je javnost informirati i educirati o tome te uključiti javne

lokalne i županijske institucije i ustanove u poticanje potencijalnih poduzetnika u ekoturizmu.

V. ZAKLJUČAK

Od razvoja ekološke poljoprivrede i njenog uključivanja u turizam mogu se ostvariti brojni ekonomsko – finansijski, sociološki, demografski i drugi učinci. Ekoturizam pridonosi očuvanju i unapređenju prirodnih područja i održivom razvoju te aktivno promovira odgovornost prema okolišu i pozitivno utječe na njega. Potencijali RH za razvoj ekoturizma su veliki, ali nažalost vrlo malo iskorišteni. Stoga ako Hrvatska želi biti zemlja s prepoznatljivim ekoturističkim proizvodom, mora poduzeti niz mjera na državnoj, ali i lokalnim razinama. Nužno je provođenje oštrijih mjera zaštite okoliša, uvođenje konkretnih mjera poticanja razvoja ekoturizma te različitih kontrola kvalitete turističke ponude.

LITERATURA

1. Brčić – Stipčević, V., Petljak, K., Renko, S. (2009): Ekoagroturizam – pokretač održivog razvoja turizma, U: Leko Šimić, M. (ur) Turizam i agroturizam u funkciji održivog razvoja, Osijek
2. Čorak, S. i dr. (2006): Hrvatski turizam, Zagreb, Znanstvena edicija Instituta za turizam
3. Pelikan – Matetić, N., Pelikan, Z. (2008): Ekološka poljoprivreda i ekoturizam – koliko su ozbiljne namjere Hrvatske, *Agronomski glasnik*, Vol 70 No 2, p 159 – 169
4. Plan razvoja eko i ruralnog turizma za sjeverozapadni dio Zadarske županije, otok Pag, Novigradsko i Karinsko more, Split, Micro projekt, (2008) http://www.zadra.hr/Preduvjeti%20za%20implementaciju_ZD.pdf (8.12.2010)
5. Riječnik turizma, (2001): Vukonić, B., Čavlek, N., (urednici), Masmedia, Zagreb
6. Ružić, P. (2009) : Ruralni turizam, Institut za poljoprivredu i turizam Poreč
7. Strategija razvoja hrvatskoga turizma (2003): Ministarstvo turizma RH
8. Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, NN 12/01, NN 14/01, NN 79/07